

İMADƏDDİN NƏSİMİNİN HƏYATI VƏ DÖVRÜNƏ QISA BAXIŞ

Səbinə MİRZƏYEVA,

*Bakı Dövlət Universiteti Şərqşünaslıq
fakültəsi Ərəb filologiyası kafedrasının
dosenti, ilahiyyat üzrə fəlsəfə doktoru
mirzoyeva.76@mail.ru*

AÇAR SÖZLƏR: *şair, ədəbiyyat, dil, şeir, hürufilik.*

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: *поэт, литература, язык, стихотворение, хуруфизм.*

KEY WORDS: *poet, literature, language, poem, Hurufism.*

Böyük Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri, ədəbiyyat tariximizdə ana dilli fəlsəfi şeirin əsasını qoymuş İmadəddin Nəsiminin yaradıcılığı dünyaya və həyata yeni münasibət və düşüncənin bədii ifadəsidir. Təxmini hesablamalara görə, Seyid Əli İmadəddin 1369-cu ildə əski şeir, sənət beşiyi Şamaxıda xırda sənətkar ailəsində dünyaya göz açmışdır. Onun atası Seyid Məhəmməd dövrünün tanınmış adamlarından olmuşdur. Nəsimi uşaqlıqdan ozan-aşiq sənətinə vurulmuş, elmlərdən öz payını götürmüş, ustad alim və loğmanlardan dərs almışdır.

İlk vaxtlar o yalnız Seyid Hüseyn və Nəsimi təxəllüsü ilə tanınmışdır. Şairin adı yalnız son vaxtlarda müəyyən edilmişdir. Orta əsrlərə aid “Kununuzzəhəb” adlı ərəb dilindəki əsərdə şairin adı Əli ən-Nəsimi yazılır. Fəzlullah Nəiminin son zamanlar aşkarlanmış və nəşr olunmuş “Nəsihətnamə”sində Seyid Əli adına da rast gəlinir. İmadəddin isə orta əsrlərdə Yaxın Şərq qaydası üzrə şairə uşaqlıqdan verilən ləqəbdir. Ancaq o, məsləkdaşı Fəzlullah Nəiminin təxəllüsü ilə həmahəng səslənən “Nəsimi” təxəllüsünə daha çox sadıq qalmışdır.

Adımı haqdan Nəsimi yazaram,

Bil bu mənidən ki, siməm, ya-zərəm.

Şairin başqa bir qəzəlində isə künyəsinin Əbül-Fəzl olduğu bildirilir. Deyilənə görə, bu künyəni Nəsimi ya bu adda oğlu olması, ya özünü fəzilət sahibi sayması, ya da Fəzlullah Nəimi ilə bağlı götürmüşdür.

Orta əsrlərin bəzi qaynaqlarında Nəsiminin Bağdadın Nəsim adlı bölgəsində, bəzilərinə Bursada, bəzilərinə isə Təbrizdə anadan olduğu qeyd edilir. Aşıq Çələbi və Faiq Rəşad heç bir əsas irəli sürmədən Nəsiminin Diyarbəkirlidə olduğunu iddia edirlər [1, s.65].

XVI əsrin türk təzkirəçilərindən Qəstəmonili Lətifinin “Təzkirətüş-şüəra” və “Kunhul-Əxbar” adlı əsərlərində qeyd edilir ki, Nəsiminin “Juli-Dəmu” (dağın iç saçı) ləqəbi ilə məşhur Şah Xəndan adlı açıqfikirli qardaşı olmuşdur. Verilən məlumatlara görə, Şah Xəndan Nəsiminin şəriət ehkamlarına zidd şeirlərini oxuyub həyəcanlanaraq, qardaşına belə bir beyt yazıb göndərmişdir.

Gəl bu sirri kimsəyə faş eyləmə,

Xamı - xası aməyə aş eyləmə.

Nəsimi isə buna cavab olaraq bu beyti ilə başlayan məsnəvisini yazır.

Dəryayı mühit cusa gəldi,

Gövnü məkan xuruşa gəldi.

Azərbaycan ədəbiyyat tarixinin öyrənilməsində böyük xidməti olan, məşhur ədəbiyyatşünas Salman Mümtaz isə Nəsiminin tərcümeyi-halından mötəbər mənbələr əsasında bəhs etmiş, onun Şamaxıda anadan olduğunu göstərərək, qardaşı Şah Xəndanın bu şəhərdə dəfn olunduğunu, qəbrinin son günlərə qədər ziyarətqah sayıldığını qeyd etmiş, onun məqbərəsinin hətta klişelərini çapa hazırladığını bildirmişdir [2, s.37].

Mənbələrdən əldə olunan məlumatlara görə, Nəsimi çox erkən yaşlarda şeir yazmağa başlamış, ilk şeirlərini “Hüseyni” təxəllüsü ilə qələmə almışdır. Həmçinin o, Seyid təxəllüsü ilə də şeirlər yaratmışdır. Onun Hüseyni və Seyid təxəllüsü daşıyan şeirlərinə bir çox əlyazmalarında, məcmuələrində indi də rast gəlmək olar.

Nəsiminin doğulduğu Şamaxı orta əsrlərdə Yaxın Şərqi inkişaf etmiş böyük şəhərlərindən biri idi. Burada Fələki, Xəqani, Zülfüqar Şirvani kimi məşhur şairlərin təhsil aldığı böyük mədrəsələr, tanınmış alimlər var idi. Nəsimi öz doğma şəhəri olan Şamaxıda mədrəsə təhsili almışdı. O, ana dilindən başqa, fars, ərəb dillərini mükəmməl bilmiş, bunların vasitəsi ilə Yaxın Şərqi zəngin mədəni irsi ilə yaxından tanış olaraq, təbiət, riyaziyyat, astronomiya, məntiq, fəlsəfə elmlərini öyrənmişdir.

Nəsimi gənc yaşlarından şeirə, ədəbiyyata, fəlsəfəyə dərin maraq göstərmiş, Zərdüşt, Fəribi, İbn Rüşd, İbn Sina, Eynəliqəzat Həmədani, Ömər Xəyyam kimi mütəfəkkirlərin əsərlərini oxumuş, Sokrat, Aristotel, Platon kimi qədim filosofların nəzəriyyələrindən də tərcümələr vasitəsilə xəbərdar olmuşdur. Şairin əsərlərini diqqətlə izlədikdə aydın görmək olur ki, o, Qətran Təbrizi, Xəqani Şirvani, Nizami Gəncəvi, Şeyx Mahmud Şəbüstəri, Marağalı Əhvədi kimi sənətkarların ədəbi irsinə bələd olmuşdur.

Nəsimi öz doğma xalqının irsi ilə kifayətlənməyib, türk, ərəb, fars dillərində yaradılmış olan qonşu ədəbiyyatların da ən yaxşı bədii abidələri ilə yaxından tanış olmuş, Firdovsinin, Fəridəddin Əttarın, Sədi Şirazinin, Hafizinin, Cəlaləddin Rumi və başqa söz ustalarının, eləcə də Şibliyin, Kərrüxinin, Həllac Mənsurun və s. təriqət başçılarının əsərlərini oxuyub öyrənmişdir.

Nəsimi yaradıcılığının inkişafında əhəmiyyətli amillərdən biri budur ki, şair öz zamanəsinə görə ziyalı, həm də zəhmətkeş ailədə tərbiyə almış, Şamaxıda o zaman tərəqqi tapmış əl sənətləri ilə məşğul olan sənətkarlarla sıx əlaqəsi olmuş, öz yaradıcılıq istedadı ilə insanı heyran edən xırda sənətkarların mühitində gəzib dolaşmış, zəhmət adamının mənəvi gözəlliyini, onların hünərli əllərinin məhsullarını görmüşdür. O, səhərdən axşama qədər əlləri ilə nemətlər yaradan, bal arısı kimi həvəs və ilhamla çalışan insanları uşaqlıqdan tanıyıb duymuş, onları dərin məhəbbətlə sevmişdir. Məhz buna görə şair xalqa zülm edən təbəqələrə, onların mühitində yaranan mədhiyyə şeirinə dərin nifrət bəsləmiş, həmişə zəhmətkeş xalq kütlələrinə yaxın olmuşdur.

Orta əsrlərdə inkişaf etmiş feodal şəhərlərində zəhmətə və yaradıcılığa arxalanan sənətkarlar həyat sevən, gözüaçıq, çox savadlı, bilik və təcrübə sahibi olmuş, tərəqqipərvər fikir cərəyanlarına rəğbət bəsləmişlər. Zülmə, ədalətsizliyə, ağır vergilərə, əsarətə qarşı mübarizə aparən, ədalət, insanpərvərlik, bərabərlik ideyaları ilə ruhlanan “Əxilik” də məhz sənətkarlar mühitində yaradılmış bir təşkilat idi. Başqa böyük şəhərlərdə olduğu kimi, o dövrdə Şamaxı, Təbriz, Sührəverd, Marağa, Zəncan, Ərdəbil, Bakı, Gəncə, Naxçıvan kimi şəhərlərdə də sufizm təriqətləri yayılmış və ilk növbədə xırda sənətkarlar mühitində böyük rəğbət qazanmışdır. Bunun da, şübhəsiz iqtisadi-ictimai səbəbləri vardır.

Hər bir böyük ədəbi hadisə kimi Nəsiminin ölməz poeziyası da onun yaşadığı dövrün, həmin dövrdə baş verən mürəkkəb hadisələrin məhsulu və əks-sədasıdır. Nəsiminin yaşadığı dövr təlatümlərlə keçmişdir. Belə ki, hələ XIII əsrdən başlayaraq Çingiz xanın işğalçı orduları Azərbaycanı istila edərək şəhər və kəndləri xarabalığa çevirmişdi. Çingiz xan sərkərdələrinin qətl-qarətləri ölkənin iqtisadi-mənəvi həyatına ağır zərbə vurur, əhəlinin var-yoxdan çıxmasına səbəb olurdu.

Bu vəziyyət Azərbaycan ictimai-siyasi həyatında sufizmin ideyalarının geniş yayılması üçün əlverişli zəmin hazırlamışdı. Nəsiminin yaşadığı dövrdə hətta ondan əvvəl Azərbaycan şairləri və sənətkarları arasında geniş yayılmış sufi təriqətlərindən olan “Həllaciyə” məşhur sufi şairlərindən Hüseyn ibn Mənsur Həllacın (858-922) adı ilə bağlıdır. IX əsrin sonları-X əsrin əvvəllərində yaşamış İbn Mənsur Tanrının təbiətdə, insan varlığında, əşyada təcəssüm etdiyini dilə gətirmiş, Onun insanda və təbiətdə vəhdətini tərənnüm etmişdir. Həllac Mənsur din xadimlərinin bir çox prinsiplərinə tənqidi yanaşmış, müxtəlif dinlərə inanan insanlar arasında ayrı-seçkilik salmağın əleyhinə çıxmış, qeyri-müsəlman əhli-kitaba da dərin rəğbət bəsləmiş, dini qayda-qanunların formalizminə, əsarətinə qarşı etiraz səsinə ucaltmışdır. Dar ağacından asılarda belə o, öz əqidəsindən dönməmişdir. Nəsimi də gənc yaşlarından bu tolerant şairə böyük rəğbət bəsləmiş, onu əfsanəvi bir qəhrəman, həqiqət aşiqi, mərd və cəsur insan kimi öz şeirlərində tərənnüm etmişdir.

Ümumiyyətlə, Nəsiminin yaşadığı əsrdə Azərbaycanda, eləcə də Şirvan sənətkarları arasında feodal müharibələrinə, aramsız qanlı mübarizələrə, soyğunçuluğa, dövlət və sərvət tamahkarlığına qarşı etiraz, dini ehkamların əsarətindən narazılıq qüvvətlənməyə başlamışdı. Bu etirazlar sufizm pərdəsi altında sürətlə yayılırdı.

Nəsiminin gənclik illərində Yaxın Şərqi bir çox ölkələri, o cümlədən Azərbaycan yeni fəlakətlə üz-üzə qalır. 1370-ci ildə hakimiyyətə gələn Teymur Səmərqəndi özünə paytaxt etdikdən sonra Xarəzmi tutur, İrana, Qafqaza hücum edir. Şirvan hakimi Şeyx İbrahim Teymurun dağıdıcı qüvvə ilə ölkələri taladığını görür və Azərbaycanın şimalını bu fəlakətdən qorumaq üçün Teymurla sülh bağlayıb Şirvanın müstəqil qalmasını təmin edir.

Bir çox tarixi mənbə Teymurun müsəlman ruhanilərinə, şəriət xadimlərinə böyük hörmət göstərdiyini, onları himayə etdiyini yazır. Türkistanda hakim müsəlman ruhaniləri, Səmərqənd şeyxülislamı Teymurun tərəfində idilər. Şübhəsiz, bu şeyxlər, alimlər və seyidlər Teymur istilasına yardım edən itaətkar və mühafizəkar zümrələr idi.

Hafiz Əbrurun verdiyi məlumata görə, Teymur İslam dininin möhkəmlənməsinə çalışırdı. “Onun əsrində heç kəs fəlsəfə və məntiq ilə məşğul olmağa cürət etməzdi. O, vəqflərin maliyyə işinə heç bir zaman qarışmazdı” [3, s.86].

Hətta belə bir rəvayət vardır ki, Teymur dini himayə məqsədilə, özünü həqiqi dindar kimi göstərərək Bağdadda, Təbrizdə, Şirvanda, Kerman və Xarəzmdə xəzinəyə gətirdikləri qazanca baxmayaraq, əyləncə yerlərini bağlatdırmışdır.

Teymurilər hakimiyyəti dövründə ardı-arası kəsilməyən istilalar, hakimlərin təşkil etdikləri saysız-hesabsız qətl və qırğınlar Azərbaycan xalqının mübarizə əzmini, müqavimətini qıra bilməmişdir. Əksinə, xarici istilaçıların əsarətindən xilas olmaq üçün Azərbaycanda xalq kütlələrinin istismarçılara qarşı hərəkatı güclənmişdir. Təbrizdə, Marağada, Qaradağda, Gəncədə üsyanlar başlamışdır. Digər tərəfdən, Teymurilər arasında gedən daxili çəkişmələr və vuruşmalar onların hakimiyyətini zəiflətməmiş, xalq hərəkatının müvəffəqiyyət və sürətini artırmışdır. Bu zaman Gürcüstanda Teymurilər əleyhinə hərəkat güclənməkdə idi. Bunun nəticəsində Gürcü çarı Konstantin Şirvanşah İbrahim ilə ittifaq bağlayaraq Gürcüstanın qüvvələrini Azərbaycan ilə birləşdirmişdir. Şəki, Qarabağ, Ərdəbil hakimləri Şirvanşah İbrahimin tərəfinə keçərək bu mübarizəyə qoşulmuşlar.

Baş verən bütün bu ictimai-siyasi hərəkat tərəqqipərvər ziyalıları, alim və şairləri də dərinədən düşündürürdü. Bu əsrdə yetişən mütərəqqi Azərbaycan ziyalıları, filosoflar, şairlər zülmkar qüvvələrin hökmranlığını müdafiə edən, ona bəraət qazandıran yalançı din xadimlərini şiddətli tənqid atəşinə tuturdular. Onlar insanları sülh və asayişə, rifah və səadətə çağıran din xadimlərinin riyakarlığını görür, dini vəzlərin zülmə, ədalətsizliyə heç də mane olmadığını anlaşırdılar.

Məhz belə bir ictimai şəraitdə, XIV əsrin ikinci yarısında hürufilik yaranmış və sürətlə yayılaraq Yaxın Şərq ölkələrində tərəqqipərvər qüvvələrin hüsn-rəğbətini qazanmışdır.

Nəsiminin atası Seyid Məhəmməd də qardaşı Seyid Hüseynlə birlikdə o zaman Şirvanda yayılmaqda olan hürufilərə rəğbət göstərmişlər. Fəzlullahla şəxsən tanış olan bu ailənin bütün üzvləri hürufi görüşlərinin Şirvanda yayılmasında mühüm rol oynamışlar.

Hürufiliyin banisi – Azərbaycanın məşhur mütəfəkkir və şairi Şeyx Fəzlullah Nəimi (1339-1394) Təbrizdə anadan olmuşdur. Dövrünə görə mükəmməl təhsil almış, xüsusən fəlsəfə, filologiya, astronomiya, məntiq elmlərini dərinədən öyrənmişdir.

Fəzlullah Nəimi tacir və sənətkarlar mühitində yaşamış, eyni zamanda tərəqqipərvər sufi təriqətlərinə də çox yaxın olmuş, Yaxın Şərq ölkələrinə səyahət edərək zəngin məlumat toplamış, görkəmli şairlərlə tanış olmuşdur. O, “Məhəbbətnamə”, “Növnəmə”, “Ərşnamə”, “Cavidnamə” kimi hürufizm təliminin ensiklopediyası sayılan əsərlər yaratmışdır. Onun şeirləri fəlsəfi lirikanın gözəl nümunələridir. Onun hürufizm təlimi XIV əsrin ictimai-siyasi vəziyyətindən doğmaqla bərabər, Azərbaycan fəlsəfi fikir tarixində mühüm yer tutan məzdəkizm, xürrəmilik və əxilik hərəkatı ilə üzvi surətdə bağlıdır.

XIV əsrin 80-ci illərinin sonlarında Fəzlullah Nəimi Şirvana gəlmiş Bakı şəhərində məskən salaraq tərəfdarlar toplamağa başlamışdır. Buraya bir çox yerlərdən hürufilər gəlirdi

kimi, Yaxın Şərqi müxtəlif ölkələrinə də hürufi təbliğatçıları hazırlanıb göndərilirdi. Nəsimi 1394-cü ildə Fəzlullah Nəimi ilə məhz burada görüşmüşdür. Onun hürufi görüşləri Nəsiminin yaradıcılığında və dünyagörüşü üzərində dərin iz buraxmışdır. Nəsimi Fəzlullah Nəimini özünə mürid seçmiş, onu bir müəllim kimi sevərək hürufiliyi qəbul etmişdir.

Bu zamandan etibarən o, Nəsimi təxəllüsü ilə siyasi-fəlsəfi şeirlərində hürufi fikirlərini qələmə alaraq cəsarətli, qabaqcıl ideyalarını təbliğ etmiş, ömrünü yollarda, səfərlərdə keçirmiş, acı və işgəncəli bir həyata qədəm qoymuşdur. Nəsiminin farsca “Divan”ındakı bir qəzəmindən aydın görünür ki, hürufilər, o cümlədən Nəsimi Bakıda fəaliyyət göstərmişlər.

Ey Nəsimi, çün nida qoft innə ərzun vasie

Xütteyi Baku beca bequzar, kun caye tonist.

(mənası – ey Nəsimi, Allah deyib ki, Yer üzü genişdir, Bakı torpağını tərk et, bura sənə yerin deyil).

Ehtimal etmək olar ki, Nəsimi bu qəzəlini Fəzlullah Nəiminin edamından sonra yazmışdır. 1394-cü ildə Fəzlullah öz tərəfdarları ilə birlikdə Teymurləngin oğlu Miranşahın göndərdiyi dəstə tərəfindən həbs olunaraq, Naxçıvan yaxınlığındakı Əlincə qalasına aparılmış və vəhşicəsinə edam edilmişdir. Şeyx Fəzlullahın ölümündən sonra hürufilər fəaliyyət mərkəzi olan Bakını tərk edərək başqa ölkələrə dağılımaq məcburiyyətində qalmışlar. Nəimi həbsdə olduğu zaman məşhur “Vəsiyyətnamə”sini yazaraq gizli yolla Bakıya göndərmişdir:

“Bütün dərvişlərə salam söyləyin. Rəis və Keya, eləcə də Xacə Fəxrəddin əgər oradadırlarsa, tədbir görüb uşaqları bir guşəyə aparsınlar. Əgər qoymasalar, kişiləri qadınlar vasitəsilə xəbər dar etsinlər. Ola bilsin ki, təşkil olunmuş dəstədən adam gələr, bütün müridlər tələf ola bilərlər. Harada olsalar, elə etsinlər ki, mənəim müridim olmalarını kimsə bilməsin. Bacarsınlar Gilana, Mazandarana getsinlər. Heydər Keyanın oğlu və digər müridlər, əlbəttə, xəbər çatdıra bilərlər. Tələf etmək üçün arxalarınca adam gələ bilər. Öz geyiminizi və xarici görünüşünüzü dəyişin, şirvanlı və dağlı camaatı şəklinə salın. Möhkəm və əlçatmaz ucqarlara gedin. Bu işi olduqca tez edin ki, hələ ordudan arxanızca heç kim gəlməmiş və tələfata uğramamış olasınız.

Əlbəttə. Əlbəttə, əlbəttə getməyə tələsin. Uzaq dağlıq yerlərə çəkilin. Adlarımızı dəyişin. Dərvişlik mərasimini üzərinizdən götürün. Hərdəm namaz qılıb, bir peşəyə bağlanmağınızı məsləhət görürəm” [4, s.54].

Bəzi tarixçilərin dediyinə görə, Fəzlullah Nəimi yazıb göndərdiyi vəsiyyətnaməyə əsasən hürufilər Bakıdan uzaqlaşmışlar. Çox ehtimal ki, Nəsimi də Fəzlullahın qızlarından biri ilə evlənərək, əvvəlcə İraqa, sonra Türkiyəyə getmiş, uzun müddət Anadolu şəhərlərini gəzərək öz fikirlərini təbliğ etmiş və nəhayət, Hələb şəhərinə gəlib orada məskən salmışdır.

Mənbələrdən belə aydın olur ki, Nəsimi ustadının ölümündən sonra I Sultan Murad dövründə Anadoluya gəlmişdir. Sonra bir müddət Bursada qalmışdır. Nizamının “Xosrov və Şirin”ini ilk dəfə türk dilinə tərcümə edən Şeyxi ilə tanış olmuşdur. Nəsimi Anadoluda türk şairi Rəfiyə böyük təsir göstərmişdir [1, s.72].

Rəfi “Bəşarətnamə” adlı əsərində Nəsimini öz ustadı və müəllimi kimi yüksək qiymətləndirir, dərin məhəbbətini dilə gətirərək Nəsimini insanları doğru yola çağıran, onlara

yüksəliş, kamal yolu göstərən, aylarla, illərlə zindanlarda yatan, bəladan qorxmayan, İsa kimi səyahət edərək hər yerdə həqiqəti söyləyən, cəsur, mərd, fədakar bir qəhrəman kimi tərif edir. Təbii ki, Nəsimi Anadoluda hamı tərəfindən eyni rəğbətlə qarşılanmamışdır. Şübhəsiz, hakim dövlət və din nümayəndələri hürufilərə, o cümlədən Nəsimiyə düşmən münasibət bəsləmişlər. Məsələn, Qeybi Sünnullah (v. 1661) “Söhbətnamə” adlı əsərində yazır ki, Bəktəşilərin şeyxi və rəhbəri Hacı Bayram Vəli Nəsimini qəbul etməmiş, onunla görüşməkdən boyun qaçırmışdır. Şairin Anadolu şəhərlərini gəzərkən kimlər ilə görüşdüyünü dəqiq şəkildə demək mümkün deyildir. Tarixçilər onun Bədrəddin Simavi ilə görüşüb-görüşmədiyini qəti deyə bilmirlər. Verilən məlumata görə, Nəsiminin Anadoluda olduğu illərdə geniş təbliğat aparən Bədrəddin Simavi və iki yoldaşı üsyan qaldırdıqlarına görə türk sultanının əmri ilə asılmışlar.

I Sultan Muradın zamanında Bursa və Anadoluda hürufiləri ciddi şəkildə cəzalandırırdılar. Belə bir vaxtda Nəsimi Türkiyəni tərk etməli olmuşdur. O, Türkiyədən ərəb ölkələrinə, İraqa, Suriyaya getmiş, yeni-yeni adamlarla görüşüb dostlaşmışdır. Suriyanın şeir, sənət xadimləri, tərəqqipərvər adamları Nəsimini xeyirxahlıqla qarşılamış, ona dərin ehtiram göstərmişlər. Ərəb dilini və ədəbiyyatını yaxşı bilməsi sayəsində Nəsimi Suriyada qabaqcıl ziyalıların diqqətini çəkmişdir. Ehtimal etmək olar ki, şair ərəb dilindəki şeirlərini burada yazmışdır.

O zamanlar Mərkəzi Misir olan Məmlükilərin tabeliyindəki Hələb şəhəri Şərqlə Qərblə arasında mühüm ticarət məntəqəsi kimi böyük ticarət əhəmiyyətinə malik idi. Nəsimi buraya köçdükdən sonra Azərbaycan və Anadoluda şiddətli təqiblərə məruz qalmış hürufilərin bir qismi də Hələbə gəlmişdir. Şair burada ətrafına tərəfdarlarını toplayıb, fikirlərini yaymağa və uzun müddət ailəsi ilə birlikdə yaşamağa başlamışdır.

ƏDƏBİYYAT

1. Araslı H. Azərbaycan klassik ədəbiyyatı kitabxanası. İmadəddin Nəsimi. V cild. Bakı: “Elm”, 1985.
2. Araslı H., Qəhrəmanov C. Nəsimi. Bakı: 1973.
3. Şıxıyeva S. Nəsimi və hürufilik. 1996
4. Paşayev Q. İmadəddin Nəsimi. Seçilmiş əsərləri. Bakı: “Gənclik”, 1985.
5. Qəhrəmanov C. Nəsimi divanının leksikası. Bakı: 1970.
6. Qasimov M., Cəfərov C. Azərbaycanda estetik fikir tarixindən. Azərnəşr: 1960.
7. Müxtəsər Azərbaycan ədəbiyyatı, I cild. Bakı: 1960.
8. Quluzadə M. Böyük ideallar şəhəri. Bakı: “Gənclik”, 1973.
9. Cançelik A. “Nesimi Divanında “İnsan”, “Adem” və bəzi temel vasıfları” // Türkiyat Mecmuası, Cilt: 25/güz, İstanbul, 2015.
10. Bilgin A.A. “Nesimi”, TDV DİA, c.133. İstanbul: 2007.

Сабина Мирзоева
**КОРОТКИЙ ЭКСКУРС В ЖИЗНЬ И ТВОРЧЕСТВО
 ИМАДЕДДИНА НАСИМИ**

РЕЗЮМЕ

Великий азербайджанский поэт и мыслитель Имадеддин Насими, прославившийся как воспеватель любви и красоты, заложил основу родного языка и философского стихотворения в нашей истории литературы. По приблизительным расчетам Сеид Али Имадеддин родился в 1369 году в семье деятеля культуры в городе Шамахе, считающимся колыбелью стихотворного искусства. Насими, знакомый с лучшими достижениями азербайджанской и ближневосточной культур, с молодых лет проявлял большой интерес к стихотворениям, литературе, философии, а также прочитал труды таких мыслителей как Зороастр, Аль-Фараби, Ибн Рушд, Ибн Сина (Авиценна), Айн аль-Кузат Хамадани, Омар Хайям. За счет знаний арабского и персидского языков он ознакомился с переводами теорий Сократа, Аристотеля, Платона и других древнегреческих философов. В становлении Насими как великого поэта и профессионального деятеля, в первую очередь, решающую роль сыграли азербайджанская художественная культура и богатое устное народное творчество (богатый фольклор).

Sabina Mirzayeva
SHORT INSIGHT INTO LIFE AND WORK OF IMADADDIN NASIMI

SUMMARY

Great Azerbaijani poet and thinker Imadaddin Nasimi, who became famous for praising love and beauty, founded native language and philosophical poem in our history of literature. Seyid Ali Imadaddin was born approximately in 1369 in a family of cultural figure of Shamakhi, which was considered the cradle of the poetry. Nasimi, who was familiar with Azerbaijani and Middle Eastern cultural achievements, from the young age showed deep interest in poetry, literature and philosophy; he read works of such thinkers as Zoroaster, Al-Farabi, Ibn Rushd (Averroes), Ibn Sina (Avicenna), Ayn al-Qudat Hamadani and Omar Khayyam. His knowledge of Arabic and Persian languages gave him opportunity to read translated works of Socrates, Aristotle, Plato and other ancient Greek philosophers. Azerbaijani art culture and rich folklore played a vital role in the process of formation of Nasimi as a great poet and professional figure.